

Fremsat den 8. april 2016 af Lisbeth Bech Poulsen (SF), Jonas Dahl (SF) og Karsten Hønge (SF)

Forslag

til

Lov om nedsættelse af en hurtigtarbejdende undersøgelsesgruppe vedrørende branden på »Scandinavian Star«

§ 1. Til undersøgelse af visse forhold i tilknytning til branden på skibet »Scandinavian Star« nedsættes en hurtigtarbejdende undersøgelsesgruppe bestående af 3 medlemmer, der udpeges af justitsministeren. Formanden udpeges efter indstilling fra Advokatrådet, og 2 medlemmer udpeges efter fælles indstilling fra universiteternes juridiske fakulteter.

Stk. 2. Justitsministeriet stiller den fornødne sekretariatsbistand til rådighed for undersøgelsesgruppen.

Stk. 3. De personer, der efter stk. 1 og 2 deltager i undersøgelsens gennemførelse, skal være uvildige og uafhængige i forhold til de myndigheder og personer, hvis forhold undersøges.

§ 2. Undersøgelsesgruppen har til opgave at undersøge og klarlægge følgende:

- 1) Ejerforholdene omkring skibet »Scandinavian Star«.
- 2) Omstændighederne ved Søfartsstyrelsens undersøgelse af sagen og de efterfølgende udtalelser, hvor ledende ansatte har udtrykt mistillid til processen.
- 3) Omstændighederne ved øvrige danske myndigheders rolle i sagen.
- 4) Hvorvidt resultaterne af de under nr. 1-3 foretagne undersøgelser bør give anledning til nedsættelse af en undersøgelseskommission.

§ 3. Undersøgelsesgruppen træffer bestemmelse om undersøgelsens nærmere tilrettelæggelse. Undersøgelsesgruppen kan inddrage materiale, som er tilvejebragt i forbindelse med tidligere undersøgelser. Undersøgelsesgruppen kan anmode særligt sagkyndige om en udtalelse eller anden bistand til brug for undersøgelsen.

§ 4. Kapitel 6-10 i lov om undersøgelseskommissioner finder tilsvarende anvendelse for undersøgelsesgruppens arbejde.

Stk. 2. Afhøringer for undersøgelsesgruppen eller for retten, jf. §§ 18-20 i lov om undersøgelseskommissioner, foretages af undersøgelsesgruppens medlemmer.

§ 5. Undersøgelsesgruppen afgiver en beretning om resultatet af sin undersøgelse til justitsministeren, der offentliggør beretningen. Beretningen skal foreligge senest 6 måneder efter nedsættelsen af undersøgelsesgruppen.

Stk. 2. Ser undersøgelsesgruppen sig ikke i stand til at færdiggøre sit arbejde inden for den i stk. 1 nævnte frist, skal undersøgelsesgruppen give meddelelse herom til justitsministeren og samtidig oplyse, hvornår beretningen forventes at kunne foreligge.

§ 6. Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

»Scandinavian Star«-katastrofen i april 1990 har været genstand for omfattende undersøgelser i Norge, Danmark og Sverige. Dette er sket i form af søforklaring og politimæssig efterforskning, der i Danmark afsluttedes med tiltalerejsning mod skibets daværende ejer, kaptajnen og direktøren for rederiet. De blev alle dømt ved Sø- og Handelsrettens dom af 3. december 1992, der senere blev stadfæstet af Højesteret i november 1993.

Trods denne grundige behandling af sagen, der i Danmark navnlig drejede sig om skibets ejerforhold, skibets tilstand ved afsejlingen fra Frederikshavn og forsikrings- og skatteforhold, har der efterfølgende og vedholdende været rejst kritik af efterforskningen såvel i Norge som i Danmark. Denne kritik blev navnlig fremført af enkeltpersoner og støt-tegrupper. Særlig opmærksomhed påkalder sig overlevende og pårørende i Mike Axdals bog »Scandinavian Star – Mordbrand med statsstøtte« (2006) og i bogen »Branden« (2015) af journalist Lars Halskov. Derudover påkaldte branden sig for nylig atter opmærksomhed, da Flemming Thue Jensen, dengang centralt placeret skibsinspektør i Søfartsstyrelsen, udtalte sig til offentligheden.

Efterforskningen søgtes i Danmark genoptaget flere gange, bl.a. ved en række spørgsmål i Folketinget. Folketingets aktivitet mundede ud i en forespørgselsdebat den 22. maj 1997. Forud herfor havde Rigsadvokaten på baggrund af en henvendelse fra den såkaldte støttegruppe afvist at genoptage sagen med den begrundelse, at et eventuelt strafansvar ville være forældet. Folketingets flertal tog justitsministerens redegørelse til efterretning med vedtagelse af følgende dagsorden:

»Folketinget tager justitsministerens redegørelse til efterretning og noterer sig ministerens udtalelse om, at eventuelt nyt materiale af betydning for sagen vil blive forelagt de relevante myndigheder til vurdering.«

Senere forsøg ved fremlæggelse af nye oplysninger bl.a. for Folketingets Retsudvalg har ikke ført til andet resultat.

I Norge har den offentligt fremførte kritik medført, at politiet har genåbnet sagen i 2014, og der forventes en afsluttende rapport senere i 2016.

Der har efter forslagsstillernes opfattelse siden det fælles nordiske granskningsudvalgs rapport fra januar 1991 (NOU-rapporten) været rejst berettiget tvivl om undersøgelsesmetoder og konklusioner, både for så vidt angår den norske del af undersøgelsen og den danske politiefterforskning. Derfor finder forslagsstillerne det berettiget, at sagen genoptages på en sådan måde, at der hurtigt kan træffes beslutning om, hvorvidt der er grundlag for at nedsætte en undersøgelseskommission med henblik på yderligere afklaring af, hvorvidt der er begået fejl og forsømmelser fra danske myndigheders side, og hvorvidt der i så fald bør gøres et retligt ansvar gældende. Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at der, jf. ovenfor, kan foreligge forældelse af et eventuelt strafansvar. Dette betyder imidlertid efter forslagsstillernes

opfattelse alene, at der ikke kan rejses strafferetlig tiltale, men udelukker ikke, at undersøgelsesgruppen eller en senere undersøgelseskommission kan fastslå fejl og forsømmelser og placere et ansvar herfor samt foranledige, at der kan leveres et vægtigt dansk bidrag til en grundigere undersøgelse med henblik på at tilvejebringe et retvisende billede af »Scandinavian Star«-katastrofens årsager.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Der foreslås nedsat en hurtigtarbejdende undersøgelsesgruppe bestående af 3 medlemmer til undersøgelse af visse forhold i tilknytning til branden på skibet »Scandinavian Star«.

I lighed med hvad der normalt gælder for undersøgelseskommissioner efter lov om undersøgelseskommissioner, foreslås det, at undersøgelsesgruppen formelt nedsættes af justitsministeren. Det foreslås, at formanden for undersøgelsesgruppen udpeges efter indstilling fra Advokatrådet, mens 2 medlemmer udpeges efter fælles indstilling fra universiteternes juridiske fakulteter. Med den angivne sammensætning af undersøgelsesgruppen tilsigtes såvel en praktisk juridisk bedømmelse af sagens danske hændelsesforløb som en kvalificeret juridisk vurdering med udspring i søretlig og strafferetlig teori.

Det foreslås ikke, at undersøgelsesgruppen – som det er tilfældet med undersøgelseskommissioner – skal betjene sig af en udspørger. Dette skal ses i sammenhæng med, at formanden for undersøgelsesgruppen må forudses at være advokat og dermed må forudsættes at have den fornødne indsigt og praktiske erfaring til at forestå afhøringer for gruppen.

Det foreslås i stk. 2, at Justitsministeriet stiller den fornødne sekretariatsbistand til rådighed for undersøgelsesgruppen. Bestemmelsens ordlyd adskiller sig fra den lignende bestemmelse i § 1, stk. 4, i lov om undersøgelseskommissioner, hvoraf følger, at justitsministeren sørger for den fornødne sekretariatsbistand og anden praktisk bistand til en undersøgelseskommission. Forskellen beror på, at det – henset til undersøgelsesgruppens mindre omfang end en undersøgelseskommission – efter forslagsstillernes opfattelse er mest nærliggende, at sekretariatsbetjeningen af gruppen varetages af Justitsministeriets departement, frem for at der etableres et sekretariat for gruppen på samme måde, som det er sædvanligt med undersøgelseskommissioner. Bestemmelsen er dog ikke til hinder for, at justitsministeren kan beslutte, at sekretariatsbistanden skal ydes uden for Justitsministeriets departements rammer, herunder eventuelt at det skal ske ved etablering af et selvstændigt sekretariat.

Det foreslåede stk. 3 om uvildighed og uafhængighed hos undersøgelsesgruppens medlemmer og personer, som indgår i sekretariatsbetjeningen af gruppen, svarer til bestemmelsen i § 3, stk. 1, i lov om undersøgelseskommissioner.

Til § 2

Bestemmelsen angiver de forhold, som undersøgelsesgruppen skal undersøge og klarlægge.

Af nr. 1 følger, at undersøgelsesgruppen skal undersøge og klarlægge ejerforholdene omkring skibet »Scandinavian Star«. Sø- og Handelsretten samt Højesteret har lagt til grund, at ejerforholdene på ulykkestidspunktet var afklarede, i tiltrækkeligt omfang til at der kunne ske domfældelse. Der er imidlertid efterfølgende rejst tvivl herom. Ejerforholdene har betydning for brandforsikringen og dermed for de interesser, der kan være forbundet med udbetalingen af forsikringssummen. Det kan ofte være vanskeligt præcis at fastslå ejerforholdene i forbindelse med international rederivirksomhed, hvor skibe ofte handles og skifter ejer med meget korte intervaller. Det forekommer dog både politimæssigt og skattemæssigt vigtigt, at de noget uklare selskabsforhold klarlægges og beskrives.

Af nr. 2 følger, at undersøgelsesgruppen skal undersøge og klarlægge omstændighederne ved Søfartsstyrelsens undersøgelse af sagen og de efterfølgende udtalelser, hvor ledende ansatte har udtrykt mistillid til processen. Der er behov for en yderligere afklaring af Søfartsstyrelsens rolle i sagen, navnlig efter de seneste udtalelser fra forhenværende skibsinspektør Flemming Thue Jensen og andre tidligere ansatte. Dette gælder i særlig grad styrelsens tilsyn med »Scandinavian Star« umiddelbart før afrejsen fra Frederikshavn (havnestatstilsynet) og styrelsens medarbejders undersøgelse i Lysekil efter skibets ankomst hertil.

Af nr. 3 følger, at undersøgelsesgruppen skal undersøge og klarlægge omstændighederne ved øvrige danske myndigheders rolle i sagen. Dansk politis efterforskning var tilsyneladende alene koncentreret om skibets angivelige ejer, rederidirektøren og skibets kaptajn. Resultaterne af denne efterforskning blev lagt til grund for afgørelserne i Sø- og Handelsretten og i Højesteret. Det er efterfølgende betvivlet, at det forholdt sig som efterforskningen viste, idet der i sagen forekommer en række oplysninger, der skaber tvivl om overtagelsesdagen den 5. april 1990. Det daværende Told og Skats virksomhed i sagen koncentrerede sig også om ejerforholdene.

Af nr. 4 følger, at undersøgelsesgruppen skal undersøge og klarlægge, hvorvidt resultaterne af de under nr. 1-3 foretagne undersøgelser bør give anledning til nedsættelse af en undersøgelseskommission. Dette skal ses i sammenhæng med, at det er hensigten med lovforslaget at gennemføre en undersøgelse i en hurtigere og enklere proces end ved nedsættelse af en undersøgelseskommission, og i sammenhæng med undersøgelsesgruppens forholdsvis korte frist for at færdiggøre sit arbejde, jf. lovforslagets § 5. I forlængelse heraf vurderes det hensigtsmæssigt, at undersøgelsesgruppen selvstændigt skal forholde sig til, hvorvidt resultaterne af dens undersøgelse bør føre til, at der nedsættes en undersøgelseskommission med henblik på eventuelle mere omfattende undersøgelser.

Til § 3

Det foreslås, at undersøgelsesgruppen træffer bestemmelse om undersøgelsens nærmere tilrettelæggelse. Dette svarer til, hvad der følger af § 5, stk. 1, i lov om undersøgelseskommissioner, med den tilpasning, som følger af, at undersøgelsesgruppen ikke vil skulle betjene sig af en udspørger.

Det foreslås endvidere, at undersøgelsesgruppen skal kunne inddrage materiale, som er tilvejebragt i forbindelse med tidligere undersøgelser. Som omtalt ovenfor er der allerede i andre sammenhænge foretaget flere forskellige undersøgelser af forhold i forbindelse med branden på »Scandinavian Star«. Det er efter forslagsstillernes opfattelse væsentligt for undersøgelsesgruppens arbejde, at den får mulighed for at inddrage og anvende sådant materiale i sine egne undersøgelser.

Den foreslåede bestemmelse om, at undersøgelsesgruppen kan anmode særligt sagkyndige om en udtalelse eller anden bistand til brug for undersøgelsen, svarer til, hvad der følger af § 6 i lov om undersøgelseskommissioner.

Til § 4

Det foreslås, at reglerne i kapitel 6-10 i lov om undersøgelseskommissioner skal finde tilsvarende anvendelse for undersøgelsesgruppens arbejde. De pågældende kapitler omhandler vidnepligt og anden oplysningspligt ved undersøgelser uden dommerdeltagelse, de berørte personers retsstilling, tavshedspligt, undersøgelseskommissioners beslutninger og domstolsprøvelse heraf samt offentlighed og afgivelse af beretning m.v. Det foreslåede indebærer desuden, at visse andre bestemmelser i lov om undersøgelseskommissioner og visse bestemmelser i retsplejeloven og straffeloven finder tilsvarende anvendelse i forbindelse med undersøgelsesgruppens arbejde i kraft af henvisninger i de nævnte kapitler.

I det foreslåede stk. 2 foreslås det præciseret, at afhøringer for undersøgelsesgruppen eller for retten, jf. §§ 18-20 i lov om undersøgelseskommissioner, foretages af undersøgelsesgruppens medlemmer. I undersøgelseskommissioner varetages denne opgave af en udspørger, jf. lovens § 1, stk. 3.

Til § 5

Det foreslås, at undersøgelsesgruppen skal afgive en beretning om resultatet af sin undersøgelse til justitsministeren, der offentliggør beretningen. Det sidste udgør til dels en undtagelse fra det, der følger af § 32, stk. 2, i lov om undersøgelseskommissioner, jf. lovforslagets § 4, idet der ikke gives justitsministeren adgang til at unnlade at offentliggøre beretningen. Det forudsættes, at undersøgelsesgruppen tilrettelægger sit arbejde således, at dens beretning kan offentliggøres, uden at der sker tilsidesættelse af sådanne ganske særlige hensyn, som efter lov om undersøgelseskommissioner kan begrunde, at en beretning ikke offentliggøres.

Det foreslås, at undersøgelsesgruppens beretning skal foreligge senest 6 måneder efter nedsættelsen af undersøgelsesgruppen. Den forholdsvis korte frist skal ses i sammenhæng med, at det, som gruppen skal undersøge og klarlægge efter § 2, nr. 1-3, er forholdsvis snævert afgrænset, ligesom gruppen i praksis eventuelt vil kunne henskyde visse mere

omfattende spørgsmål til en senere undersøgelseskommission, jf. § 2, nr. 4.

For det tilfælde, at undersøgelsesgruppen mod forventning ikke ser sig i stand til at færdiggøre sit arbejde inden for fristen på 6 måneder, foreslås det bestemt i stk. 2, at undersøgelsesgruppen skal give meddelelse herom til justitsministeren og samtidig oplyse, hvornår beretningen forventes at

kunne foreligge. Det forudsættes, at justitsministeren i givet fald orienterer Folketinget.

Til § 6

Det foreslås, at lovforslaget træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

Skriftlig fremsættelse

Lisbeth Bech Poulsen (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til Lov om nedsættelse af en hurtigtarbejdende undersøgelsesgruppe vedrørende branden på »Scandinavian Star«

(Lovforslag nr. L 171)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager lovforslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.